Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svitlobo dane od c. k. krajnske kmetijske družbe.

Tečaj VI. *V srédo 14. rožnika 1848.* List 24.

Veselo oznanílo.

Presvitli Cesar so iz Inšpruka Dunajčanam pisali, de so z veseljem namenjeni do deržavniga zbora zopet na Dunaj nazaj priti, če bo poprejšnji mir zopet na Dunaji, in de se Jim poroštvo da, de se bo deržavni zbor mirno posvetovati mogel zastran vsih toliko imenitnih rečí v prid vsih deželá. — Nadjamo se, de bojo Dunajčanje radi vošila presvitliga Cesarja spolnili.

Nekaj od davkov

in v kterih davkih bi bilo kmetiškimu stanu nar poprej polajšanja vošiti, pri kterih pa po pameti kaj pozneje?

(Konec.)

Pa to polajšanje prevdarjenih deržavnih dohodkov bi storilo, de bi ne bilo dohodkov zadosti za vse deržavne stroške; kako bi se pomanjkanje popravilo? To pri imenovanih treh dohodkih nič kaj pretežkiga ne bo. Kar davk od štempljaniga popirja zadene, ne bo prenarejenje ukaza clo nič pomanjkanja naključilo, kér se bo le pretežka butara iz slabih šibkih ram na bolj krepke in čverste rame prenesla. Kar pa davk od solí zadene, nam skušnje skažejo, de v premenljivih davkih kolikor lajši je naloga, toliko več se davku podverženih rečí povžije ali porabi. Od kave (kofeta) je bil colski davk v létu 1844 za 8 gold. in pol od centa ali za $5^1/_{10}$ krajc. od funta pomanjšan, in od tistihmal je kontrabantarija s kavo močno pojenjala, in povžije se je v celi deržavi toliko več, de colski davk od kave clo nič manjši ni kakor je bil popred. Tudi solí se bo pri pomanjšani ceni veliko veliko več ko dozdaj porabilo. Tisti reveži na kmetih in v mestih, ki večkrat brez solí živeti morajo, si jo bojo lože kupovali, in vsaki malo blagoviten in clo reven kmet bo zamogel sól tudi za svojo živino rabiti. Pomnoženi povžitik bo potem dohodik pomnožil. Kar bi še na dohodku od solí in zavolj odverženja cestníne in mostníne pomanjkalo, kako bi se to dostavilo, nočemo presegati veličastnimu deržavnimu zboru, v kterim se bo čez vse to govorilo. Vender bi radi opomnili čudo velikiga množtva deržavnih uradnikov (cesarskih služabnikov). Kdo ne vé, de so se skozi dosti dosti lét vse uradniške opravila, naj zadenejo voditev ali oskerbništva ali pisarije, vùn in vùn brez potrebe pomnoževale, zavoljo tega pa tudi število deržavnih uradnikov vsih redov od vikšiga do nizkiga le zmiram povikševalo, ravno kakor bi se moglo deržavno blagostanje le na silno vojno (armado) uradnikov vpérati! Ne de bi mi želeli, de bi se nemilo in krivično uradnikam, ki so bili od poprejšnjiga samovladarstva brez potrebe postavljeni, neutegama slovó dalo. Pa dokaj se bo že dalo na deržavnih vtratah prihraniti, če se prazne zlužbe več ne nastavijo, če se uradniki na enim kraji nepotrebni ali lahko pogrešljivi v drugi potrebniši kraj prestavijo, de ni treba tukaj novih voliti. Že to samo bo v celim obširu deržave dosti dosti v prid deržavniga gospodarstva izdalo, dokler se bode v velikim zboru še kaj bolj zdatniga domislilo.

Ali je to vse, česar se mi kmetje od nove vladije nadjati imamo, si bodo morebiti marsikteri kmetje mislili; ali je to vse? Kaj nam ne bo tudi težka butara gruntniga davka kej polajšana? kaj ne bo tudi pri živežnim davku, kteri je zdej le samo zastran malih rečí, ktere kmetje za vsakdanje potrebe v poglavitne mesta na prodaj nosijo, nekoliko pomanjšan, ne bo tudi v tem sploh in posebno na deželi še kej več polajšanja prišlo? Se bo, tudi to se bo zgodilo. Pa pomislite, kdo je v stanu, staro neprilično razpadljivo poslopje nanaglama razsuti in ravno ob ti dobi tudi drugo novo krasno poslopje sozidati? Ali ne bo poprej vsiga za novo zidanje potrebniga pripravil, in staro poslopje le po primeri razsul, kakor bo novo dodelano? Ravno tako se mora v prenarejanji deržavnih naprav goditi. Gotovo se bo v deržavnim zboru na pomanjšanje vtrat, oskerbljenja in prejemanja stanovitnih in premenljivih davkov kmalo od začetka mislilo in sklenilo, potem pa v poznejših zborih izpeljevalo. Tako se bo marsikteri milijon vtrat, kteri zdej med davki zapopadeni, čez $34^1/_2$ milijonov znesejo, prihranil. Kadar bodo pa naši hrabri vojaki Taljanskim puntarjem skazali, de se čast našiga vojništva brez maševanja oskruniti ne smé, — kadar bodo čast našiga ustavniga cesarstva rešili, — kadar bodo meje deržave na vsih straneh varno vterjene, koliko stroškov ne bo takrat menj! Le samo stroški za vojništvo so bili za léto 1848 na 54 milijonov in 310,000 gold. prevdarjeni, in Talijanske puntarije so jih še zlo zlo pomnožile. Pri zadobljenim miru se bo pa, kér národna straža domači mir in pokoj, varovati in na pokornost do postav paziti ima, število vojakov saj za polovico lahko pomanjšalo; milijonov deržavnih stroškov se bo tedaj prihranilo, kterih eni del se bo v pomanj-

šanje nar težjih davkov, drugi del v koristne opčne naprave, postavim v pomnoženje deželskih šol in boljši stanje učiteljev i. t. d. oberniti zamogel.

Gotovo lepa vesela prihodnost nam že blizo sveti! zdaj le zložnost, nerazdertljiva edinost med vsimi brati deržave, in terdno zaupanje v naše prihodnje poslanike k Dunajskimu zboru.

Janez Cerer, uradnik velke colníje v Terstu.

Kakó in koliko bi bil slovenski jezik precej v šole in kancelije vpeljati. *)

V Novícah je bilo že zadosti govorjenja, ali je slovenski jezik že zdaj zadósti zrel za šolo in kancelije; ni potréba temu kaj pridevati. Kakó pa bi se dal vpeljati, ni bilo še nič kaj povédano; zakaj beséde, s kterimi hoče slovenski zbôr prošnjo do Cesarja in veliciga Dunajskiga zbôra dati, so le splošne, ali dajo le na znanje, kakor de bi vse dozdanje ob svojim času na enkrat moglo néhati in gôli slovenšini prostor pustiti, kar se pa lože reče, kakor spolni. Zakaj, kakor bi trênil, se ne da vse iz nemških na slovenske nogé postaviti; drugač bi se nam godílo kakor Mažarjem, ki so s sklepam Požunskiga zbóra, ko bi mignil latinšino ovérgli, pa še zdaj niso slovnika izdelali, ki bi v ogerskim jeziku vse iména za vednosti in umetnosti obségel. Tudi smo z Némci preveč zvézani (naj že to radi ali neradí hočemo), kakor de bi kar se od njih posloviti zamôgli. Tudi jih je med nami več, ki čeravno se zdaj Slovénce štéjemo, po svojih iménih ne moremo nekaj nemškiga rodú tajiti; in Némci bi se nam lahko, kakor Čeham smejali, ko bi polno nemških lastnih imén med silno vnetimi Slovenci vidili. Ako bi pa za tega voljo hôtli čakati, dokler bi Slovenšina vse té zoperstave zmagala, bi morebíti ne bilo tako kmalo. Potréba je pa, ne toliko zastran učenosti, tomuč zavoljo vsakdanje potrébe s slovenšino precej, saj ne brez dolziga odloga, v šolo in kancelijo stopiti. Kakó in koliko bi se to lahko zgoditi môglo, naj bo tukej nekaj misel na znanje danih. 1. Pri šolah naj se razločijo višji in nižji šóle. V šolah na dežêli je na Krajnskim slovenšina že davno vpeljana; na Štajarskim, Teržaškim in drugej tudi že več časa ni ptuja; tukej tedéj ni še le začénjati, temuč kar je začéto, le bolj popolnama izpeljevati; zlasti manjka tam slovnice (gramatike) za slovenski jezik (za nemškiga se že dobí). To de pred drugim bi bila veči edinost v besédi in bukvah vošiti; do zdaj imá vsaka škofíja med Slovenci svoje šolske bukve kakor tudi zadosti posebno svojo besédo.

V mestnih nižjih šolah, ki so do zdaj več ali manj zgol nemške, naj se vpelje slovnica za slovenski jezik in napeljevanje za slovensko pismenost; de bi bilo nemško in slovensko po enaki póti združeno, kakor bukve: „Blaže in Nežica“ v več zgledih kažejo. To bi bila nar veči teža le za učeníke. V zdanjih latinskih šolah bi se znala pervzéti bolj popolnama slovnica za slovenski jezik, in semtertje tudi kako prestavljanje iz slovenskiga v latinsko in iz latinskiga v slovénsko. To bi se lahko zgodílo, de bi se le stol za slovenšino iz deséte šole (bogoslovstva) v pervo ali drugo latinsko ponižal. Do zdaj je bilo res nekoliko čudno, de smo se nar pred učíli nemšíne, potem latinšine in grekšine — more biti tudi italijanskiga, francozkiga in angležkiga — slovenšino pa smo čisto v némar pustili; ali pa, kteri smo šli k bogoslovstvu, smo še popred hebrejsko, sirsko, kaldejsko in arabsko iméli, preden je bila slovenšina na versti! Pesništvo in govorništvo v slovenskim jeziku se je prostovoljno že davno začélo v višjih latinskíh šolah — že per ranjcim M. Čopu smó včasih kak slovensk izdélik dali; zdaj je téga veliko več.

V modroslovskih šolah bi lahko bila slovenska filologia (besedoslóvje?) kakor tudi latinska.

Per bogoslovcih je ravno duhovno pastirstvo v Ljubljani, kar sostavnost in učenóst tiče, v slovenšini tako visoko povzdignjeno, de je komaj še kaj vošiti; druge bogoslovske vednosti more biti bolj prav le per latinšini ostanejo, saj za en dél, ker duhovnim latinšine ni opustiti.

S takošnim ravnanjem ni samo začetik za slovenšino v šoli postavljen, temuč tudi pot napeljana, de bi daljej počasi se še kaj več moglo zgoditi. Kar na enkrat pa šola ne more biti vsa slovenska: od kod bukev tako naglo vzéti?

2. V kancelijah je slovenska beseda sicer zmirej v ustih, samo ne piše se ne; popolnama vunkej vreči se pa nemšina, saj zdaj še, ne dá. Za kmeta je pa síla potréba, de bi se v kancelíjah tudi slovenšina saj nekoliko v manjših rečéh precej pisala. — Če je kak kmet poklican, dobí nemški poklic, in iše celo uro in še bolj dalječ, de mu kdo pové, kaj de je; če bi bil tak poklic (Vorladung) v slovenskim jeziku, ga lahko sam ali kdo drugi razumè. To bi za kancelijo ne bilo pretežko, če kaj taciga slovensko pišejo — sej so le dve, tri verstice. — Če ima kmet poterditi prejembo denarjev, kako majhno dolžno pismo narediti, manjši testament storiti ali kaj taciga, iše okrog kozjih dohtarjev; ali mu je zameriti, kér slovensko pismo v kancelíi ne veljá? Naj se kaj taciga tudi v slovenskim pisanji vzame, ne bo treba zakotniga pisača; zakaj slovensko pisati jih več (še brez šole) zna, več bi se jih rado naučilo, do zdaj marsikterimu pisanje ni mar, kér ga nima kje rabiti. In tudi to storiti, kancelíi ne bo pretežko, de bo slovensko pismo za veljavno vzela. Per tacih manjših rečéh, se tudi uradniki sčasama slovenšine lahko bolj izučé. Tako bi prišla slovenšina brez težave v kancelijo, dokler bi se z nemšino na enako stopinjo vzdigniti mogla. P. H. *)

*) Hvale vredna misel je, de ste pomenke v ti reči sprožíli, kar se nam silno potrebno zdi, de se ta reč do dobriga prevdari. Že davnej bi bilo vredništvo rado začélo od tega govoriti, pa sila opravkov ni pripustila, torej smo častitimu gosp. H. práv hvaležni, de so začeli od te reči govoriti. Zares lahko je izgovorjeno »staro ne veljá nič«, težji pa je *dobro* novo vpeljati. Prosimo tedej, de naj se zvedeni rodoljubi z nar večim veseljem in práv natanjko te reči poprimejo in nam svoje misli v Novícah razodenejo, kakor so gosp. H. storili. Vredništvo.

Od poslancov za Dunajski zbor.

Dan, v kterim bojo izvoljeni možjé na Dunaji k deržavnimu zboru se skupej sošli, je že práv blizo. — Blagor ali gorjé cesarstva, blagor ali gorjé vsaciga stanú, torej tudi blagor ali gorjé katoljške vére v avstrijanskih deželah — bojo ti izvoljeni možjé tam sklenili.

Časti vredni gospod komisár Ambrož so v Novícah od 24. veliciga travna lepo in resnično razložili lastnosti, ktere so tem, ki bojo k imenovanimu zboru na Dunaj poslani, potrebne. Le eno še tukaj zraven prístavimo.

Volíte, preljubi! za Dunajski zbor možé, kteri zunaj od gospod Ambroža tirjanih lastnost tudi to imajo, de so dobri katoljški kristjani ne samo po iménu, ampak tudi v djanji; — možé, kteri bojo pripravljeni od svoje s. vére, ako bo potreba, očitno pričati, in se za njé resnice in pravice zoper sleherne nasprotnike katoljške vere junaško potegovati. — Zakaj v ta zbor bojo gotovo tudi kaki zoperniki katoljške vere prišli, — judje in protestanti in drugi, kterim je katoljška véra tern v pêti. —

Tiroljci, glejte! kteri so med vsimi prebivavci avstrijanskiga cesarstva nar bolj vneti katoljčani in zavoljo

*) Prošnjo do slovenskiga zbora v Ljubljani smo izročili zboru. Vredništvo.

svoje nepremakljive zvestobe do deželne oblasti tako srečni, de so se presvitli Cesar Ferdinand iz med nepokojniga Dunaja med nje podali, — so se 1. dan velicjga travna tega léta v Inšpruku katoljško-vstavno družbo (katholisch-constitutionell) naredili, ktere namen je na Tiroljskim in v Vorarlbergu pravice katoljške cerkve varovati. — Prednik te hvale vredne družbe je grof Franc Alberti, tehant in mestni fajmošter, Amberg njegov namestnik. — Odborniki te družbe so učeniki: Dr. Flir, Dr. Kerer, Dr. Jaeger, vitez Mitis, Dr. Haslwanter in svetovavci vikši sodnije (Appellationsräthe) Neupauer in Gopan. —

Oni, ki so že v Frankfort več učenih mašnikov za svoje izvoljene poslali, bojo gotovo tudi za Dunaj sosebno v katoljški véri goreče možé izvolili. — Enaki zbor, kakor bo na Dunaji, je za Pruške deržave tudi v Berlinu, in katoljčani prelepih dežel ob Rajnu, ki zavolj svoje vnéme za katoljško véro že zdavnej slové, so polovico volitljev (Wahlmänner) katoljške fajmoštre zbrali, in mesto Keln je svojiga verliga veliciga škofa, Janeza Geiseljna za svojiga poslanca pri Berolinskim zboru izvolilo. —

Torej Slovenci! posnemajte te izglede svojih vernih bratov na Tiroljskim in ob Rajnu, in skerbite de bojo vaši poslanci za Dunajski zbor goreči katošljki kristjani in med tem tudi kak vredin mašnik. —ž—

Deržavni zbor na Dunaji se bliža!

Pod tem nadpisam so dali v Ljubljanskih nemških Novícah naš verli domorodec Dr. Krobath lepe opomíne, kako se ima pri volitvi volivcov in poslancov za Dunajski zbor ravnati, de bo prav, to je, de se bojo taki možjé izvolili, ki se bojo za pravično reč možko potegovali, ki bojo za prid ljudstva goreče govorili, ki poznajo potrebe svoje domovíne, ki pa tudi vedó za tó, kar je nekdej bilo, in za vse postave, ki so dozdej veljale; zakaj le taki možaki zamorejo dobre svete dajati, po kterih bomo prihodnje postave dobili. To ni kaka kaj bodi reč!

Gospod Dr. Krobath svetjejo tedej, prosijo in priporočujejo v imenovanim lepim sostavku, de naj že pervi volivci svojo vest dobro izprašajo, ktere možé bojo za volivce poslancov izvolili, kér je na téh vse ležeče, kakošnje poslance bomo na Dunaj poslali.

Naj tedej že pervi volivci zvesto na to gledajo, de bojo take volivce poslancov izvolili, ki so pošteni v celi soseski, pa tudi če je moč, še krog in krog dobro obrajtani možjé, ki so lepiga zaderžanja, mirni in umni, svojim duhovnim in deželskim gosposkam pokorni, za svojo deželo dobro misleči možjé.

Poslanci morajo pa še več tacih dobrih lastnost imeti; zraven nepremakljive poštenosti in goreče ljubezni do domovíne morajo veliko vednosti imeti in pa tudi gladek jezik, de kar vedó in za dobro spoznajo, tudi brez strahú in brez spodtike velikimu zboru dopovedati morejo.

Toliko iz gosp. Dr. Krobathoviga spiska. Temu še pristavimo, de se je v Ljubljani veliko domorodcov zbralo, ki so se posvetovali, kteri rojeni Krajnci bi bili za krajnsko deželo za poslance posebno priporočiti, brez de bi s tem priporočilam hotli rêči, de bi ne bilo še več druzih mož na Krajnskim, ki bi bili tudi dobri. Nej se tedej prevdarijo naslednji nasvetovani možjé, ali so volivcam po volji:

Njih ekscelencija, Ljubljanski knez in škof Anton Alojz Wolf, gosp. Franc Avsec, c. k. svetovavec apelacije v Celovcu, gosp. Vicenci Šrott, apelacijski predsednik, zdej na Dunaji, gosp. Dr. Ovjač v Ljubljani, gosp. Dr. Kavčič v Ljubljani, gosp. Dr. Krobath v Ljubljani, gosp. Dr. Bleiweis v Ljubljani, gosp. Matija Vertovc, fajmošter v Š. Vidu nad Ipavo, gosp. Mih. Ambrož, komisár v Smeledniku, gosp. Ignac Mužan, posestnik na Rečici, gosp. Matevž Dolšein, posestnik in poštar v Logatcu, gosp. Dr. Orel v Ljubljani, žlahtni gosp. Jožef Šeuchenstuel, c. k. svetovavec mestne in deželne sodníje, grof Gustav Aversperg, vlastnik Mokriške grajšine i. t. d., gosp. grof Rihart Blagaj v Ljubljani, gosp. Jernej Arko, fajmošter v Vodicah, gosp. Lambert Lukman, kupec v Ljubljani, gosp. Eranc Galle, grajšak v Ljubljani, gosp. Dr. Ulepič v Ljubljani, gosp. Dr. M. Dolenc, pravdosrednik zdej na Dunaji, gosp. Dr. Jožef Skedel, profesorja namestnik na Dunaji, gosp. Dr. Viktor Hradecki v Ljubljani, gosp. prof. Martinak v Ljubljani. — Tem pridene vredništvo še gosp. Janeza Veséla, kameralniga svetovavca v Terstu, gosp. Dr. J. Matija Sporerja, svetovavca deželniga poglavarstva v Ljubljani, gosp. Fid. Terpinca, grajšaka v Ljubljani, gosp. Korlna Raaba, c. k. tajnika deželniga poglavarstva v Ljubljani, in gosp. Janeza Cerarja, uradnika velike colníje v Terstu.

Iz Mirne na prošnjo več kmetov.

Ljube Novíce! Prav priserčno nas razveselite, kolikorkrat vas iz pošte dobimo, pa naša ljubezen proti vam se le še bolj in bolj vnema, kér pred nekaj časam ste le po ene Mirno obiskovale, zdej vas prejemamo petere. Ali pa tudi véste, zakaj vas tolikanj ljubimo? Pervič zató, kér nam veliko potrebnih naukov, ki kmetijstvo zadevajo, prav lepo in po domače daste. Drugič nam vseskozi kakih lepih novíc prinesete, ki smo jih prav željni, posebno radi beremo od Laškiga kaj. Pa tudi zató ste nam drage, kér nam ne le zastran kmetijstva, temuč tudi v druzih rečéh, ki so jih le učeni gospodje presoditi v stanu, lepe svete dajete. Taka nam se je uni dan pri pervi volitvi za Frankfort v Mirni godila; kar nas je bilo Mirniških farmanov, nismo hotli kratko nič voliti. Gospod volitni komisár Raab so na placu pri mizi stojé nas nagovorili, de bi volili, pa naši so njim enoglasno odgovorili, de nočejo; potem so nekaj počakali in zopet povpraševali in zopet čakali tako dolgo, de smo bili vsi nevoljni. Pa kér niso hotli še zmiram gosp. komisár odstopiti in svojih protokolov pobrati, nam pa se je na delo mudilo, smo začeli prav glasno godernjati zoper gosp. komisarja rekoč: „Sej smo jim povedali, de nočemo za Frankfort voliti, mi bomo postave na Dunaji prejeli, naj le svoje rečí poberó in strani gredó. Se vé, de smo se v miru razšli, potem ko so gospod komisár svoje protokole pobrali in proč šli. Prav veseli smo, de nismo volili, kér slišimo de nas Nemci nič kaj ne obrajtajo. Pa kakor pri nas, tako tudi po drugod niso hotli voliti *), večidel so pa še le potlej, kadar se je velika truma ljudstva razšla, kakiga izvolili. Taka je tudi pri volitvi poslanca bila; ravno komaj so ga skovali bili, pa s tako mešetarijo, kakor postavim pri prav težkim volovskim baratanji.

Pa mi vam nismo mislili od volitve tolikanj povedati — naj vam tedaj le še četerti vzrok svoje ljubezni do vas, predrage Novíce! oznanimo, in ta je, kér so vaši sostavki skoz in skoz s pobožnim duham prepreženi in nam naše s. vére ne kazijo. Nam so uno nedeljo gosp. kaplan nekaj od s. očeta papeža na prižnici v misel vzeli; kako zaničljivo nekteri nemški časopisi od našiga ljubiga cerkveniga poglavarja govorijo, kako se menijo na Dunaji od volitve noviga nemškiga papeža, kako Jih tudi med nami eni posebno v gosposkih suknjah preklinajo i. t. d.“ Oj, kako so nas te besede sklele! Eni zmed nas so jeli le v tla gledati, kér so se jim solze vtrinjale po licih; drugi so se deržali, kakor človek, ki

*) Pri sv. Križu polek Turna, na Dulah, v Škocjanu i. t. d. i. t. d. nikodar niso volili. Pisatelj.

ga velik nepokoj obhaja; tretji so nepremakljivo stali in čakali, kaj nam bodo povedali še. Vsi smo bili močno žalostni, slišati take prigodbe. Eni so se po s. maši na placu menili: „Dête, če si bodo noviga papeža izvolili, si bodo mogli tudi noviga Kristusa omisliti;“ mi pa pri starim ostanemo; stara véra, staro vino, stara petica, to trojno je dobro, je stara govorica. Ravno zató je pa nas predzadnji vaš list, ki nekaj od s. očeta govorí, tolikanj razveselil, de smo ga pràv iz celiga serca poljubili (kušnili). Vé nas Slovence že dobro poznate; zató pa le tisto govorite, kar je resnično in pravično.

26. dan pretečeniga mesca nam je smert visokospoštovaniga blagorodniga gospoda Otona Barbota grofa Vaksenšteinskiga nanaglama iz časnosti v večnost preselila. Kako jih je ljudstvo ljubilo, se je vidilo ob času pogreba — kér je veliko, veliko gosposkih in kmetiških ljudí s solznimi očmí za pogrebam šlo. Pràv žal nam je za Njih. Bog Jim daj večno luč! *)

J. G—n.

Kaj se je zgodilo v Smeledniku?

Tako je marsikteri v Ljubljani 6. tega mesca prašal, ko je vidil, de so se trije vozovi vojakov namenili v Smelednik, pa so se spét na cesti pred Maličam nazaj vernili.

Jez se moram za svoje sorojake potégniti, de ne bojo več osramoteni, kar zaslužijo. Poslušajte! Smelednišká grajšina ima svojim podložnim kmetam nektere posojíla od lét 1806 in 1809 plačati; razdelk je že sicer storjen, tode zavoljo grajšinske pritožbe do c. k. dvorne pisarnice, leží že ta reč od léta 1846 na Dunaji. Koj po dovoljenji nove ustave so jéli kmetje barati: kdaj de bodo vùnder enkrat te posojíla nazaj poplačane? — Primérilo se je, de je létas malitravna tudi eno drugo kmetijsko posojílo na kamerlno zakladnico (kaso) v Ljubljano došlo v znesku od 1524 goldinarjev. To so kmetje zvédili. — Prigermí jih 30. veliciga travna okoli dvajset mož (pa ne iz Smelednišká kantona) v grajšino, in jeli so tirjati posojila, kér so rekli, de so unidan v Ljubljani zvedili, de denar že v Smeledniku leží. — Bolj ko so jim gospod baron pravili, de ta denar v Ljubljani v kameralni zakladnici leží, bolj so to svojo trobili in so tudi ojstro govorili. Ločili so se s tem pristavkam, de bojo v osmih dneh zopet po te denarje prišli.

Osmi dan pride, 6. téga mesca, in koj zjutraj doide do gospoda barona naznanílo, do so nekteri šuntarji resnično po vaséh hodili in ljudí nagovarjali, ta dan v grajšino priti. Neutégama so gospod baron, akoravno jim je bilo odsvetovano, v Ljubljano pisali, in to je vzrok, de so se trije vozovi vojakov v Smelednik namenili, kér naše c. k. poglavarstvo za mir in pokoj serčno skerbí. Pa kaj se je tukaj zgodilo? — Prišli so rés nekteri kmetje od mnogih krajev; tudi množica ženskih je bila med njimi, pa ne mislite de bi bili iméli kake orožja, ampak čakali so pred gradam in so se besedovali zavoljo posojil.

Kér so gospod baron Lazarini meni pred ta večer vse zadéve téh posojil spisane podali, sim zložil kratko razjasnjenje v domačim slovénskim jeziku, stopil sim med nje in sim jim vse po pravici pràv po domače povedal, rekoč: de 1524 goldinarjev v kameralni zakladnici v Ljubljani leží, de ta denar tako dolgo ne more biti razdeljen, dokler razdeljenje od drugih posojil iz Dunaja ne pride, de je tedaj malo še za poterpéti, de bota oba znéska vkupej poplačana.“ Vsi so bili s tém podučenjem zadovoljni in so rékli: gospod takole se mora s kmetam govoriti, de razumè.

Prosili so me, de naj jim pripomorem, de bo ta reč tudi na Dunaji dokončana in naredili smo neutégama na gospoda ministra notranjih zadév, prošnjo, pervič v nemškim, potlej pa v slovénskim jeziku, in poslali smo jo na Dunaj. To je gotovo perva prošnja v našim jeziku, in gotovo vam povém, de se na Dunaji ne bojo tolikanj grozili čez to prederznost, kakor nekteri nemškutarji v domači deželi. Na to so se vsi kmetje tako mirni domú vernili, kakor so prišli, in preden je bilo poldne, že nobeniga več ni bilo. Zató je pa tudi tisti, ki je po vojake pisal, neutégama odpoved v Ljubljano poslal.

Vidite iz te resnične povésti, de naši kmetje niso taki razbojniki, kakor kdo misli, — de pa stare pravice tirjajo, jim tudi ne bode nihče zaméril. To pa je napčno, de zevači in neumni širokoustniki s šuntarijami ljudí sleparijo, druge v nepotrébno skerb, sami sebe in druge soséde pa v sramoto in zaničevanje pripravljajo.

Smelednik 7. rožnika 1848. Ambrož.

Poprava nekterih misel in besedí.

Po kmetih je, kakor ste že večkrat v Novícah brali, sedanje dni veliko govorjenja, ki clo nič resnice v sebi nima, — sej v mestih tudi ni drugači, če ne huji. Le za nektero se hoče pisatelj tega nekaj zmeniti.

Pravijo: Papež rimski so v Ameriko zbežali. De se to ni zgodilo, se iz vsih Novíc lahko prepriča vsak. Dalje govoré: Papež so si ženo vzeli, in so tudi vsi duhovšini rimske ali latinske cerkve se ženiti dovolili. Tudi temu ni res, in ne more res biti. Apostelj sv. Peter je kdaj Gospodu rékel: Gospod! mi smo vse zapustili: ženo, otroke, hiše i. t. d; gotovo njegov nastopnik Piji IX. drugači storiti ne bo iskal. V izhodnji cerkvi ali med starovérci, se je sicer nižjim duhovnim od kdaj dopustilo, žené iméti, pa si jih morajo pred poročiti, predin so posvečeni, potem ne smejo nobene več iskati; škofi pa tudi tamkej ne smejo imeti žen; in oženjeni duhovni imajo po postavah zastran božje službe nektere zaderžke, ki neoženjenih ne zadevajo. — In kje bodo duhovni današnji dan še zene in otroke redili, kér jim nekteri še to hočejo vzeti, kar za se potrebujejo? Sej bi še Papežu kmalo deželsko oblast odrekli.

Tudi je misel in glas, de vsih sedanjih prekucíj zlasti na Laškim je začetnik in podpihovavec Papež Piji IX. Za to stran se je sam izgovoril v zbôru kardinalov 29. maliga travna tega léta. Tamkej on vpričo vsih pové, in da tudi nepokojnimu ljudstvu oznaniti: „De, kar je počél v svojih deželah, je storil potem, kar se je že popred v poboljšik ljudstva tirjalo. Prekucíje ljudstev na Laškim in zunej Laškiga niso od njega izšle. Avstrijani naj ne bodo njemu sovražni, če ni mogel nekterih uderžati, ki so zmed njegovih podložnih se v zgodbe severniga Laškiga mešali; vojakov svojih ni on iz druziga namena na mejo poslal, kakor de bi bili papeževe dežele varovali. Kér so nekteri hotli, de bi tudi k vojskí zoper našiga Cesarja pristopil, on očitno spozná, de mu je vojska splòh gnjusôba, kér mora kakor naslednik sv. Petra vse narode in ljudstva z enako ljubeznijo obseči. Tudi se ne more uderžati, de z nevoljo zoper tiste se izgovorí, ki po pismih in novicah oznanujejo vesoljno Laško svobodno deržavo, ktere prednik bi Papež bil.“ — Iz teh besedí se vidi, de ni bil nikdar namen Papeža Pija IX. take nepokoje, kakoršni so zdaj, napraviti, in de njegovi vojšaki so zoper njegovo voljo čez mejo planili.

Tudi so povédali, de so Papež molitve za našiga Cesarja po Laškim za velki teden prepovedali. Če se je to zgodilo, je le pràv razločiti. V mašnih bukvah so velki

*) Kmetijska družba je zgubila nad Otonam grofam Barbotam eniga svojih nar pridniših podpornikov. Rajnki so bili tudi skozi in skozi Slovenec; po slovensko so se nar raji pogovarjali. Poglejte kazala prejemnikov Novíc od njih začetka noter do zdej: Otona Barbota ne boste nikdar pogrešovali. Nadjamo se, de slovenski duh časti vredniga očeta bo živel v njegovim ljudomilim sinu naslednikU. Vredništvo.

velki petik in veliko saboto prošnje za cesarja, to je pa za rimskiga cesarja, kakor pristavik kaže, de naj se Bog ozrè na rimsko cesarstvo. Rimski cesar se je imenoval nemški kralj skoz tavžent lét, kér je bil od Papeža izvoljeni varh rimske cerkve. Kar je pa rajnki Cesar Franc I. se rimski in némski kroni odpovedal léta 1806, ni rimskiga cesarja več, tedej se tudi ne more moliti za rimskiga cesarja, ne v Rimu ne drugej. Pa naš Cesar se imenujejo zdaj avstrijanski Cesar; zatorej smo pa pri nas molili za prekeršanskiga Cesarja Ferdinanda, in de se Bog ozrè na Avstrijansko cesarstvo. P. H.

Perva velika skupšina slovenskiga zbora v Ljubljani.

6. dan tega mesca so bile v pervi veliki skupšini (Versammlung) slovenskiga zbora njegove postave posvetovane in vodstvo izvoljeno.

Omikanje in razširjenje slovenskiga jezika po vsih mogočih in po ustavi pripušenih potih naj bo po enoglasnim sklepu namen tega narodniga zbora, ki se ne bo vtikal v politiške rečí. — Postave ki se bojo berž ko bo moč na znanje dale, bojo vse na tanjko povedale; danes le povémo, de vsak pošten in omikan človek gosposkiga ali kmetiškiga stanù zamore ud tega zbora biti. Ljubljančanje samci plačajo na léto 4 gold.; z družino pa 6 gold. — Vunanji pa le polovico tega. Zraven tega odrajta vsak nov ud pri pristopu še 2 gold. za vpisnino (Einschreibgebühr). Bolj odrašena šolska mladost ktera zamore tudi v to družbo stopiti, plača v vsim le 2 gold. na léto.

Gosp. profesor Dr. Bleiweis, vrednik Novíc, so bili vodja slovenskiga zbora izvoljeni, gosp. Dr. J. Matija Sporer, svetovavec c. k. deželniga poglavarstva i. t. d. pa vodja-namestnik.

Odborniki so naslednji gospodje: Dr. Henrik Martinak, Dr. Viktor Hradecki, Dr. Blaže Krobath, c. k. dvorni in sodni pravdosrednik; Matevž Cigale, vrednik „Slovenije“, Janez Bučar, konc. prakt. c. k. kameralne prokuracije (obá poslednja sta tajnika zbora), Dr. Matija Burger, c. k. dvorni in sodni pravdosrednik; grof Gustav Aversperg, vlastnik mnogih grajšin; profesor Luka Martinak, Lorenc Kunšič, svetovavec c. k. mestne in deželne sodnije, Leopold Höffern vitez Saalfeldški, Korl Raab, tajnik c. k. deželniga poglavarstva, Jožef Kersnik, konc. prakt. c. k. deželniga poglavarstva, Emanvel Matavšek, c. k. kantonski komisár Ljubljanske okolice in pa Dr. Šimen Strupi, c. k. deželni živinozdravnik.

Vsi izvoljeni gospodje so radi prevzeli sebi izročeno vodstvo hvale vredniga domorodniga zbora, kterimu se bo vsak rodoljub Slovenc gotovo z veseljem pridružil. N—č—

Pràv takó!

Hvala, vedna hvala Vam Novíce! za toliko lepih naukov, za tolikanj dobrot in koristnih rečí, ki ste jih v prid domovíne po deželi razširile. Mile Novíce! tudi do mojiga séla, v Novo Vas, desiravno ne v berlogih ležijočo, ste prišle k veči sreči in blagostanju prebivavcov in vesele mladíne. Zbudili so se vender enkrat, z veseljem rečem, iz terdiga spanja svojoglavnosti, zaslišali so glas vpijočiga v pušavi, tudi Novljanjem je napredovanje sedanjih časov mar, kar ste Ve predrage in neprecenljive! sprožile in po materno priporočevale. Berejo Vas pazljivo, vsaki list posebej in po večkrat, kar ljubi so jim Vaši zlati nauki in sveti. — Je pri Novi Vasi pusta gmajna, občinski pašnik cele vasi, po imenu Log, kamor so dozdaj spomladi in jeseni ovcé, poléti pa govejo živino gonili, de je suho travo grudila in skoz germovje, s kterim je vse prepreženo bilo, le težavno lazila, na večer pa bolj sostradana domú pribokala, kot je iz hleva šla; z eno besedo, le malo je koristi dajal, sicer pa je bil vzrok marsikakiga krega in besedovanja, takó de se ga je sploh imé, travnik prepíra, prijelo. Tem in enakim napakam enkrat v okom priti, si, svojo dozdajno svojoglavnost pustivši, sežejo v roke in pokličejo zemljomerca gosp. Udrika iz Gradca, ki jim je pašovnik pred velikonočnimi prazniki izmeril, de je vsak svoj del, kteri mu gre, se vé de zastopivši se, prejél. — Kakor pri vsaki novi napravi se je tudi tukej protivnikov najdilo in širokoustnih posmehovavcov, ki so na vse gerlo vpili, de bodo Novljanje zdaj zaklade kopali in penezov ko čepín imeli, ko si bodo ta kosček pušobe razdelili, in kteri so si na vso moč prizadevali, to reč popolnama razdreti; pa saj ne vedó taki, kaj govoré! — Kmalo, menim, bodo spoznali, de to délo ni bilo zastonj, de bo z obilnim sadam kmalo povernjeno. Čeravno ne bodo cekinov kopali, vender bo sedanji pridelk in dobiček veliko veči od poprejšnjiga na pusti gmajni; kér so to, kar je pred mertvo in skorej brez vsiga dobička ležalo, v prid obračati jeli. — V izgled naj bo drugim vasém, ki imajo še kaj tacih nerazdeljenih pašnikov, na ktere le uboge živinčeta gonijo, de pod milim nebam stradajo; otroci pa brez čuvajev, namesti de bi v šolo hodili in se kaj druziga koristniga učili, nemarno po hosti se plazijo, dokaj škode bližnjimu učinijo in sebe pa zanemarijo. — Že se okopuje in glešta, de je kaj, de je le veselje gledati; kmalo se bodo iz poprejšnje pušobe vertovi vzdignili. — Novljanje, tako je pràv! —ž—.

Oznanilo krajnskim kmetam.

Milostljivi Cesar so 23. dan pretečeniga mesca podpisano pismo krajnskim stanovam poslali, v kterim stojí, *de do konca tega léta se imajo desetína, tlaka in vse druge navadne gruntne dacije kakor dozdej natanjko odrajtati ali pa po patentu od 14. grudna 1846. léta poravnati* (izglihati). *Z novim létam pa bo vse to nehalo proti tem, de se bo tarifa postavila, po kteri se ima odkupljenje zgoditi. V ti reči nimajo samo deželni stanovi govoriti, temuč tudi drugi grajšaki in pa tudi kmetje.* Torej je na 19. tega mesca deželni zbor v *Ljubljano* poklican. — *Letašnje léto* se morajo tedej desetína, tlaka in vse druge gruntne dolžnosti *po starim* opravljati: tako zapové *Cesarsko* povelje!

„Krajnc Krajncam!“

Pod nadpisam „Krajnc Krajncam“ je spisaril nekdo, ki svojiga imena ni na znanje dal, podučenje Krajncam, ki toliko laží obseže, de bi radi zvedili, kdo je ta mojster-skaza? Celi spisek neznaniga pisača ne zasluži, de bi ga natanjko pretresovali; sej je že dovelj, če le ene same debele laží opomnimo, ktero „neznani Krajnc Krajncam“ pripoveduje, namreč: de smo mi Slovenci kristjansko véro po Nemcih sprejéli, kér vunder vsak prost Slovenc vé, de slavna brata Ciril in Metod, ki sta učila v 9. stoletji Slovence, Bogá pràv spoznati in njemu služiti, pa tudi brati in pisati, sta bila slovenskiga naroda. Lejte! ko bi bil „neznani Krajnc“ le Novíce bral (če jih zna brati?), bi se bil lahko tega že večkrat podučil, posebno pa iz lepiga sostavka 1846. léta „Brata Ciril in Metud v naših šolah.“ — Kar „neznani Krajnc“ od hvale nemškiga jezika pripoveduje, to vsak kmet sam vé, de če človek več vé in zna, boljši je — de je pa perva potreba, v svojim domačim jeziku dobro brati, pisati, rajtati znati zlasti tistim, ki v svoji domovíni živijo. — Dragi „Krajnc“! mende se Vam je zdelo, de boste na sramoti ostali, sicer bi se nam bili imenovali, kdo de ste. Dr. B.

Iz spodnjiga Štajarskiga.

Na Koroškim in pri nas okoli Celja je prepir zastran desetíne od rèží že dokončán; vsa rèž od kraja je proč. Vsak klas je skážen, gluh ali gnjiv; težko če bo te baže žita toliko kje oviselo, de bi si seme za prihodnje léto ohranili. Iz Celjovca nam pišejo, de se nek bel červič na rèženim klasji najde, in zerno izpéni. Tukej se le tam pa tam kak šop takošnih uší najde kakoršne so druge zime na rože po oknih silile; sploh se pa ničesar ne zagleda; le klas bledí, ima posamezne laske rumenkaste ali rudečkaste, namesto zernja neki rudeči sok kot cinober, ali pa vse vodeno zernice, ktero če se stisne, vmazani sokrovci podobno žlézo pokaže, ali pa čisto prazne luske (gluho klasje). Bog se usmili! St.

Varujte se šuntarjev!

Prišel sim 26. dan uniga mesca v neko kerčmo tukej v Ljubljani, poliček vóla pit.

V kerčmi je med druzimi sedel nek človek, ki je grozno zabavljal in med več druzimi lažmí tudi terdil, de Lahi imajo čisto prav, kér se vzdigujejo. „Spremislite“ pravi gerdi šuntar na dalje — „Lah, ako nov klobuk kupi, mora zató de ga sme nositi, poprej Cesarju 2 gold. 40 krajc. dacije plačati.“ — Ali ne zasluži tak gerd lažnjivec, de bi ga koj v ječo utaknili. Pa sej ji ne bo odšel.

Franc Gerkman.

Čast, komur čast gré.

Kdor se dandanašnji za omikanje prostiga ljudstva trudi, je pravi prijatel domovíne, je pravi domorodec. Gosp. kaplan Anton Jakšič v Kolovratu zaslužijo po pravici to častno imé. Znani so Oni bravcam Novíc, de se neutrudljivo poganjajo za podučenje šolske mladosti. Ti pa še veči veselje do branja vdihniti, so unidan iz svojih denarjev naročili 3 iztise Novíc: za Pavla Vôzla in Franca Rometa, pridna šolska učenca, in pa za Tomaža Pregeljna, spoštovaniga pevca in orglarja. — Ta dar gosp. Jakšiča ima pa tolikanj vikši ceno, kér dosihmal še noben Kolovračan Novíc ni imel.

Vredništvo.

Nov časopis v nemškim jeziku za slovanske rečí.

Slavni gosp. Dr. J. P. Jordan, dosihmal vrednik Lipniškiga časopisa „Slavische Jahrbücher“ so nam 24. dan pretečeniga mesca pisali, de so se v Prago preselili, kjer bojo sedaj ostali in kjer so z gosp. K. Kašparjem vred nov časopis na svitlo dajati začeli pod nadpisam:

Slavische Centralblätter.

Poslali so nam le 1500 natisnjenih oznanil tega časopisa s prošnjo, jih Novícam pridjati. Kér tedej nismo biti v stanu, vsakimu Novíčnimu listu en iztisek tega oznaníla pridjati, torej povémo, de poglavitni namen tega časopisa je: tudi z nemškimi brati se od slovanskih rečí prijazno pomenovati, de bojo zvedili, kaj Slovani želijo in terjajo po pravicah, ktere so po ustavi vsim narodam dogotovljene. Tudi nasprotnim mislim imenovani časopis ne bo zaperal svojih straní, pa si jih bo razjasniti prizadeval. Tako bo zložnost in sprava njegov cilj in konec.

Začel se je imenovani časopis 21. veliciga travna; razun četertka pride vsak dan pol pôle na svitlo. Cena za ene kvatre je poldrugi goldinar. Za liste od 21. veliciga travna do konca Rožnika se plača 40 krajc. Kdor se od 21. veliciga travna do konca kimovca naročí, plača 2 gold. Po pošti je za vsake kvatre kakih 30 krajc. več plačati. Kdor se po pošti ne naročí, naj pošlje denarje naravnost na „Expedition der Národní Nowiny in Prag.“

Iména mož,

kteri se podpisanimu zboru pripravni zdêjo, v slovenskih krajih Krajnskiga, Koroškiga, Štajarskiga in primorskiga poglavarstva za poslance na Dunajski zbor izvoljeni biti. Tega pa s tem nočemo reci, de bi še več druzih pripravnih mož na Slovenskim ne bilo, kterih pa mi ne poznamo. Po naših mislih in vednosti se zamorejo, tile priporočiti: gosp. Ambrož Miha, komisár v Smeledniku, Dr. Bleiweis v Ljubljani, Caf Oroslav, kaplan v Fravhajmu pri Marburgu, Dr. Cebal Jakob, fiskalni adjunkt v Terstu, Ciringer Jernej, kaplan pri sv. Urbanu pri Ptujim, Cerer Janez, uradnik velike colnije v Terstu, Dr. Čuček na Ptujim, Dr. Matija Dolenc na Dunaji, Doliner Janez, svetovavec kupčijske in menične sodníje, Dominikus, rentmašter pri Sekavski grajšini pri Lipnici, Filip Leopold, tajnik deželniga poglavarstva v Terstu, Galle Franc, grajšak v Ljubljani, Gornik poštar v Celji, baron Grimšič Friderik, kresijski poglavar v Pizini, Hladnik Janez, doktorand na Dunaji, Dr. Viktor Hradecki v Ljubljani, žlahtni Jäger Janez, posestnik v Trajbergu na Štajarskim, Kojnšek profesor v Celji, Dr. Kozler Jožef v Gorici, Dr. Krajnc v Gradcu, Kreft Anton, kaplan v Radgoni, vitez Kreicberg Friderik, c. k. svetovavec deželniga poglavarstva v Ljubljani, Dr. Krobath Blaže v Ljubljani, Dr. Magdič Franc v Ormožu, Majer Matija, kaplan v Žabnici na Koroškim, Matjašič Juri, profesor v Marburgu, Mažgon avskultant v Gorici, Dr. Miklošič Franc na Dunaji, Muršeč Jožef, profesor v Gradcu, Dr. Orel Jožef v Ljubljani, Orožen Balant, kaplan v Bilstajnu, Dr. Pongrac v Slovenski Bistrici, Paveš Ludevik, c. k. kameralni svetovavec v Terstu, Dr. Janez Pogačar, profesor v Ljubljani, Pothorn Janez, popirfabrikant v Račah, žlahtna Šeuchenstuel Jožef in Šivichofen Janez, svetovavca c. k. mestne in deželne sodníje v Ljubljani, žlahtni Šivichofen Jožef, c. k. kresijski komisár v Gorici, Šönwetter, oskerbnik grajšine minoritov v Petavi, Selak mestne gosposke svetovavec v Terstu, Sirk rihtar v Slovenski Bistrici, milostljivi Lavantinski škof in knez Anton Martin Slomšek, Strah Juri, oskerbnik v Loki poleg Zidaniga mosta, Dr. Steiner na Dunaji, Taler posestnik v Tajnah pri Celjovcu, Terstenjak Martin, kaplan na Ptujim, Verné Miha, stolni prošt v Terstu, Vertovc Matija, fajmošter v Št. Vidu poleg Ipave, Vesel Janez (Koseski) kameralni svetovavec v Terstu, milostljivi knez in škof Ljubljanski Anton Alojz Wolf, Volf komisár v Pragvaldu, Stanko Vraz, tajnik matice v Zagrebu, Zavinšek, grajšak v Metliki, Dr. Zupan v Gradcu, Dr. Zupanc na Dunaji in gosp. Železnikar tehant na Ospim v Istrii.

Od zbora Slovenije na Dunaji.

Današnjimu listu je pridjana 6. pôla „Zlate Vasi.“

Žitni kup. (Srednja cena).	V Ljubljani		V Krajnji	
	10. Rožnika.		5. Rožnika.	
	gold.	kr.	gold.	kr.
1 mernik Pšenice domače	2	8	2	18
1 » » banaške	2	15	2	16
1 » Turšíce	1	32	1	34
1 » Soršice	—	—	1	52
1 » Rèží	1	41	1	45
1 » Ječmena	—	—	1	30
1 » Prosa	1	45	1	42
1 » Ajde	1	30	1	30
1 » Ovsa	—	58	—	56

Vrednik *Dr. Janez Bleiweis.* — Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*